

Līvli

Nr.10.

1937.

Aigakēra Līvli ulzāndamist tygub

"Akateeminen Heimoklubi" Helsinkis.

Novembōr.

Inda 10 sant.

Seismōz aigast.

I Jāp 3,23-24.

Ja se um tām pandōks, laz meg uskōgōm tāe Pūoga Jezus Kristus nim pāl ja ārmastōgōm ūdtuoista, kuj ta um pandōks andōn māddōn. Ja kis tām pandōksi pidab, ieb tāmmō ja ta tāms; ja siest meg tundōm, ku ta Leb mezi, Vaimst, mis ta um andōn māddōn.

Mityks rišting äb üo vöind mittō kunagid täutō Jumal pandōksi, mis ta leb Mozus um andōn. Amad āt rik-kond nēdi pandōksi ja āt vigapād pat jūs. Leb Mozus pandōkst mityks äb üo tund ūgizōks Jumal jeddō, äb ka üo pāstōt sādōt. Aga Jumal, kis um tāuz ārmastōkst, äb tā rišting ukkō lēmist; ta tab laz jegayks jeng sāgō pāstōt. "Izand tab, ku amad rouz sākst pāstōt ja tulgst tundōm tuotā" (1.Tim.2:4).

Siepierast Jumal um andōn rcuvōn ūd pandōks ents Pūogas Jezusōs Kristusōs. Uz pandōks um se, ku māddōn um pilōmōst Kristusōs, ku māddōn um uskōmōst tām nim pāl. Nej māddōn patlistōn, kis ūom jara pikatōt patud kāndam all, ja kis äb vōim piddō mittō mided siest, mis leb Mozus um ~~KĪMĒK~~ sādōt, ja siepierast ūom pejjōnd Jumal kōzzō, māddōn um kujgid and-tēt uz pandōks, uz sādōks. Mēg joutōnd patlist sām pid-dō Jezus Kristus nim jūs ja leb tām nim sādō patud andōks andamist. Ja se uz pandōks um nejīz pyva Jumal pandōks, kuj jegayks mū tām pandōksist, Jumal iz um andōn ka sie pandōks, ta iz um pand māddōn volm Jezusōs Kristusōs, kītōs nēdi sōndi:

"Se um min ārmaz Pūoga, kūligid tānda" (Mk.9:7) Ku ni meg tundōm ēntsta vigapād-kōks Mozus pandōkst jūs, ja tiedam, ku ūom äbkōiblist ja jedspen viscōbōd Izand pyva palg jedst ents patud pie-rast, siz mēdi vōib äbō ja pāstō set yks pandōks pandōks yl Jezusōs Kristusōs pilimiz ja tāmmōn kulimiz. ku meg äb tūodōm votso vārō Izand pyva palg jēds, nej se pandōks radziptōb mēdi votso vārō tām ārmaz Pūoga jūs, tām jūs, kis kītōb." Tulgid min jūr amad, kis ūot väzzōnd ja ūot kāndam all, mina andab tād-dōn novvō. (Mt.11:28).

Volgō Izandōn tienandōks yl sie, ku ta panab mād-dōn uskōm ja pilōm tām Pūogas, ja nej pilō ka tāms. Ja ta, kis sie panab, ān-dab ka sie jūr alastōrt ja joudō. Leb jelziz usk meg pilōm Jezusōs. Ja ku meg jeizizōs uskōs ūom Jezusōs, nej mād sydamiz tulab ārmastōks, siest ku Kristus um tāuz ārmastōkst. Nej zis ~~KĪMĒK~~ az meg ūom Kristusōs ja tundōm tām sūrdō ārmastōkst, nej meg äb vōim vōlda ~~KĪMĒK~~ kylmad ja ibārmastijid ents velid ja lenglist vastō, sie-pierast ku kūodin siest um nādōb, ku meg ūom Kristusōs ja tām ārmastōks um mēsi. Ja äb sieda yd, aga sieks meg tāutōm ama sūr pandōks, ja nej pilōm Jumalōs ja Jumal mēsi. Aga siest, ku meg tuodlistiz pilōm Jēzusōs ja Jumalōs, siest tapartōb māddōn Pyva Vaim, mis meg sām. Az meg ūom Jezusōs, nej ta andab māddōn ka ents. Vaimō. Vantlōgōm siz jegayks lebbō ēntsta, kas mēsi um tām Vaim ja kas meg ūom tāms?

E.V.

Mel. Kas Dievam debesīs liek..

Kis Jumal vālikšimiz ala
Um ēntsta andōn, kyl se sāb
Tām kādstō jellōs ka ents pala,
Ta tānda voidō, kaitso, tāb;
Kis Jumal pālō lūotōb sīd,
Siest āb lag täma kunagīd.

Mis ābtōb se, ku itkōm, voikōm,
Ku vājad muntōn kaibōmō,
Mēg lālamōks set tiedō ruoikōm
Ents jelamiz, ku murtōmō;
Mād Jumal sieda tiedab kyl,
Mis mēdi pīkstōb, tiend um yll'.

Se Jumalōn um kievam tiedō,
Ku rikaz mīez īeb joutōmōks,
Neijīz ka joutōm rikkōks iedō
Vōib piga yd,- set jēvamōks
Āb joutōmōz, āb rikuz ūot,
Ne mēdi Jumal jūr āb tuot.

Op vaga voldso riekkō mīdō,
Op vagiz murtō kāndatō,
Siz sīza sieda kyl sād nādō,
Ku Jumal vōtab kandamtō;-
Ta tiedab, mis vōid kandō sa,
KME Ku'm vajag āndab abbō Ta.

Set Jumaltō yd pāla ylliō
Ja vol ents tyōsō ūigi īz,
Kāl amast tigstō kougn pilō,
Kyl Jumal sīnda vonstōb siz;-
Kis Jumal pālō uskōbōd,
Ne iganōs ka jelabōd.

Georg Neumark pierrō.

18 novembōr kū pāva.

Juba ūondžōl varald vol-
tō Mazirbe kylas amad kā-
randōd puskantōt flagadōks,
misidi lōinag tūl liktiz.
Kieia ūdtuocistōnōks ūrgiz py-
vakuodas tienandōks lātō ja
ōdōn volt vannō skuoltubbō
kubbōtunnōd skūollapst ja ka
pāgiņ mūdi, nej letlīzi, kuj
ka līvlizi kuldōm Valst
prezident Dr.K.Ulmanis tieutō
rovvōn."Dievs, svētī Latviju" Lō-
list amad kubsvollījīd sūr
intōks. Pierrō sieda kītist
lapst patriotlīzi deklamatsi-
jīd ja lōlist kuolm, sie
pyva pierast optōt loulō.
Lcpandōksōs lapst lekst māngidi.

M.

Zemgale.

Kolonizimi ja Jelgava
nim suggimi.

Stud.phil.Laimonis Rudzītis.

I.jagu-Jelgaya māgōnd.

Tūontō kaks sada kādōks-
kymdō kūdzīzs aigasts mui-
nist Zemgalēd altistō palēm
iz ents nīnō ja pājaligebt
Terveteit, algō ta sadag sak-
sad pālōsadajistōn kāddō. Se
vol sie muiniz baltōd rov-
vō taplimiz tragedij lopan-
dōks ūrgandōks. Set kuolm
aigastō ūbōm saksad artistō
jara zemgalēd nīn ja jāl-
gabt Sidobreneit (Sidrabene),
āb ārmakstōs tām jelajizi.
Saksad kronika kēratiji siest
nīzub:" Rōzstō jālgabs ilm
suoda azdi lievdōs, velid
suedavāg jieliz redlōs ja
syskōs... ja nāntōn ūmadōn
vol kylēb tyō, kunts ne
rousti ja läpsi tappōs sai-
tō tuoimōl."

Sada aigastō zemgalēd
voltō saksadēn vastō pidēnōd
ja nej kytanōd nānt kōzzō.
Ni ne neiztō, ku armistimi
nānt jagu āb lī, ja, āb sōi-
tōs jembit verrō, lekstō ja
ra Leismālō. Immar sadatūontō
pādō sūr zemgalēd budar
jetiz tūontō kakssada ydōks-
kymdīzōs aigastōs ents syn-
dizmēdō. Set āragōl ei yks
ja tuoi nēsti sīn, neme
vōim kītō, ku mā ei pigat-
taga jelajisti tyjaks.

Se aga nej iz ie
kōgin. Jōva mūlda, se nej
nuttōt nīzzōd mā, kutsōs
kutsiz ūzi jelajizi ja pi-
ga ne ka tultō. Ezmist
budard tultō ida ja māgor
pūold. Ka lānd pūoldōst ja
iz vežgōr pūolst tultō mud.
Ida pūold ezmist tullīd
vailō vol jennō līvlizi, um
mōtlimist, Veinala ja Toreida
māsti. Māgor pūold tullīd
vailō ka nēdi iz put,
umit sūrimiz jaguks āmsti
sizzōl tullījist tās voltō
letgalēd, kis siel aigal ka
kolonizistō suodis pīlatōt
Veinala ja Toreida valdidi,
siegamōl lādsō edistjelajistōks-
līvlīstōks.

Kūozōd ja kārandōd ni-
mīdi kaipōs(pētōs), vōim kyl

jōvist muinist kolonistōd rie-kidi licvdō. Vel paldip Kaln-ciems at juga kūoz̄d nimud sadast 15 līvōd kūoz̄d nim-mō, Valgundes -8, Džūkstes-11, Sipeles -20, Līyberzes -7 ja Börs-muižas -9. Votsōs līedam, ku, kunts Mārupes, Ūolaines ja Katlakalns līvōd kārandōd ni-mud tāmpō pigataga āb ūot, Pinki'z kiilgōnds sellist at ymmār 17 sadast, Ku aga jed-lōm ka Katlakalns ja ūokai-nes at līvlist jelānōd, nāg-tēbōd nimud Tāmurga (nīt), Tāturga (jāra) ja Kangars (suo) ezmizōs, ja Kangars (kōnka) ja pār kārandōd nimmō, nānt vai-lō ka Libiesi, s.u. "līvlist", tuoizōs.

Ni aga um kītimist, ku, kunts kārandōd nimud saggōld at obimisti aigsti,- jogud, jārad, māgud, sučd, etc., nimud at pigataga ydstdyā väggō muinist. Ku se um nej nāgtub se iž koloni-stōd Zemgale, kus periz sug nimud pigataga amad at bal-tōd kandst.

Yllōpēdi andtōt faktōd nāgtōbōd, ku ida pūold tun-nōd līvlist at, letlisti (letgalisti) lyktōt, lānōd leb Katlakaln, missōs jelistō nānt rovvō velid, ja ūolaine vez-gōr ja lōinag pūolō, Kaln-ciems. Pinki'z līvlist vojtō sie rovvō lēmiz riek jūst kyłgliz ja ka mōitiz ist sat jeddōpēdi, sīepierast ku nēdi Jelgava tazzistmāld lagtistō sūrd Tīruļsūod. Ne eitō paikōl ja lekstō sie-gamōl sizzōltullistōks-letlis-tōks. Ne līvlist, kis let-listi lyktōt, tułtō Kalncie-mō, lekstō täst kouginstiz Valgunde, Sipele ja Čucumuiza sāniz. Zemgales ne puojetistō tsentridi Valgundes ja Cucu-muižas.

Valgunde, letkiels ka Valgunte, Valguntne, Valgūtne, saksakiels Wolgund, līb sy-nonim sārlist sōnaks "val-lakond", s.u. valdagōnd resp. valdakub kuož. Saksad nim kyl neki nāgtub paralellō sarlist sōnaks "volikond", s.u.

yalagōnd resp. vāla valda. Ču-cumuiza, saksakiels Öbelgunde, mis voþ ka Sipele līvlist tsentr ents saksa nimmō um sānd mingizōst vanast līvō nimst Öbelgund resp. Öbelgund, kīnga tuoi jagu volks jōvist mōistōb, kunts ezmī um äbsieldi, vōib vōlda, ku ta um sugli sār-list sōnaks "hoop", gen. "hoobi". As nej volks, siz Öbelgund tāntōks: amad kub kuož, aga se ieb māddōn umit salaks. Set kyl vīsim, līvōd kūoz̄d nimud protsentōd pāl tyggōs, kitō, mucista, ku Sipele-Cucu-muiza (Öbelgunde) ymmarkout um vond perri Zemgale līv-list surimi tsentr lāndpuōls. Se um vond ka se sipa, kis Vidzeme līvlist sizzōltullid lsint un paikōl iend. Kouginstiz at lānōd set plēnōd budard, yksygnist ēimōd.

Ni vaptlōm rāz, mingist siz at ne līvlist kāran-dōd nimud, mis mēg yllō-pēdi kītōt kilgōndis, Jelgava ymmarkouts līedam, Tās at, Vidzeme līvlist ja Kurzeme līvlist alistsōnnō klambōris pands, :Paizumi (paizōmi), Kīsi (tīs, kīs), Kiki (tīk, kik), Lucmi (luom), Pippi (piņ), Suži (suž), Mīni (mīm, mīm), Umuli (umal), Mīki (mōk), Angi (ang), Rūjas (ruja), Undupji (unda+ let-list upe), Kauguri (kaugur, kö-gar), Leibas (leiba, lēba), Puni (pun, firda), Juksi (juks), Kēbes (tēba, kēba), Üsi (üs, uiska?), Pulki (pulkā), Kekari (käkkōr), Kaipsas (kaip), Lipsni (lōpsna), Kuksas (kuks.), Tāmas (tāma), Puci, Nursi, Rengas, Vāni, Kukas, Vāzeri, Repali (taz.sarl.Rāpina), Nevali (s.Nōva, Nōvala), Kagi (s.kagu), Kempi (s.kämp), Piksas (s.pikse), Kenki (s.kānki), Pan-kas (s.pank), Timmas (s.tēmmu, timmu), Pinki (s.pinkane), Jul-las (s.lull), etc.

Kītōt nimud ymmārdōbōd Jelgavat puoj, lānd ja iž vezgōr puolst, ja ka iž Zemgale pājalgab letkielinikad nim pilub vizastiz nānt sydamōs. Vanas zemgalkiels Jelgava nim vol Mintava resp. Mitava. Siest

ka vel tämpō tām nim lē-
sid kīels um Mintauja ja
saksakiels Mītau (vapsi kēris
Mitowe). Krōnikas vēim luggō,
ku XXXX 1266.ā. sēksad zem-
galōd sadam Mintava kūosō
bōvvistō nīnō nimkōks Mītau,
kīngan ymmar obbōm kaziz
uz jālgab. Zemgale līvōd
kolonistōdōn vana zemgalōd
nim vol vōrōz ja ne jāl-
gabt nutistō ents kīels
nimkōks "jālgau", s. u. se iz,
mis Kurzeme rāndakiels "jāl-
gab". Ku "a" azmō pierpō "j"
tulub "A", nām Kuolke kiel-
murd sōnšti "jāpuks", "āyb",
etc. Lopandōks "u" Kurzeme "b"
azmō um Vidzeme līvōkiels
sieldō, až tāntōm sōndi:
tundtōb-tundtau, moistōb-mōstan,
etc., līvōd tagan Zemgajel
tunnōd letgalōd, nej iz ku
līvōd, ist tundōt zemgalōd
nimmō "Mintava" ja, piga ents-
ta līvlistōks siegamōl sieg-
gōs ja kubbō sullēs, yr-
gistō tānda nej iz ku ne
Jelgavaks nuttō, mis vel täm-
pō tiebōd nānt lapst lapst
ja ka amd munt letlist.
Ni aga kierōm tagiž nānt
līvōd kolonistōd budard ja
ājmud jūr, kis Jelgava mā-
gōnd valdis liedistō mīdi
kūrtōks paikidi, ullōpēdi yllō
kitōt Zemgale līvōd kīlgōn-
idī. Ku sellist at vounōd,
nām siest, ku setmis kīl-
gōndis um lievdtōb kārandōd
nim "lībiesi". Jelgava māgōnds
tānda liedam Glūda, Garoze,
Tervete, Naudite ja Jēlvircava
kīlgōndis. Ka Mezmuiža kārand
nim "lībēni", nägtub, um siest
entsōst rīndast.

Selli kārand nim, min-
gi um "lībiesi" j.yydt., vōiž
set sellisi volmisi suggō,
kus ama ymmar līvlistōn
jelistō munt bovyōd. Iz lī-
vōd juba iz ents kārandidī
mittō kunagid ist ristōt
"lībiesi" stōks". As kis tāks,
ku vastō argument kitō, ku
ka jedlōm pudis līvōd val-
dis (ka Sipeles) at kārandōd
sies nimkōks, siz ma mōtlub,
ku nēsi ta um suggō
set siz, ku līvōd sāl ma-
joritatōst voltō sānōd mino-

ritatōks. Nej um ka seltōb
kārand nim "zemgali" Džūkstēs.
Perizōks vel um kīti-
mist, ku -ikmēt- ilm Vidzeme
līvliži ja letgalizi Zemgale
at sizzōl tunnōd kolonistōdōks
ka Kurzeme rāndast, Kanjer
(Kana jāra), etc. ymmarkoupōst.
Kurzeme līvlist kīltiedōdi
vōib ama jembit lievdō
Džūkstes, Jedal pūold Bukaiši'z,
Kalmuiža ja Mezmuiža kīl-
gōndiz at tunnōd ka kolo-
nistōd Leismēld, mis nägtō-
bōd kārandōd nimud lopandōks-
tōks "aisi". Nägtub se um kyl
suggōn obbimisi aigsi.

Tādēl parmižōks. Kēras
nägtōd kāraude nimud protsen-
tōd vōibōd vēlda ka raz mōi-
tist. Saitō miksmōks pandōt
set ne līvōd kārandōd nimud,
mis minnōn nägtistō ēntsta
ilm kādtō mīeldō līvōd
kandst.

Ūz rāntōz yl suomōd-ūgrōd.

Ungarmāl um ulz tund
M.Tudományos Akadémia st ulz
andtōt Nikolaus Zsirai rāntōz
"Finnugor rokonságunk", tulki-
zōs "Mād suomōd-ūgrōd sugud
volmi". Rāntōs um mingist
200 bildō, mākārtōd suomōd-
ūgrōd jelamiz kūozisti ja
jennō kēridi yl amad su-
mōd-ūgrōd rovvōd, ka yl līvlist.

Y.

Armōs rāndas.

Ab paista mittō kuskis pāva
Nej kildzō, ku tād rāndas yd,-
Ab uot nej armōd rovvōd ilmas,
Ku agis kylis rāndas sīd.

Ab kīl nej knāssō amsti kēl̄sti
Mityks, ku vana rāndakēl,-
Ab uo nej armaz mierrēl pēl̄sti
Mityks, ku tātīz lāja pēl... .

Ab sīlast sīlma mittō nādō,
Set syndimā um armaz sien-
Set tānda jara jettōs rīpsis,
Van, salliz vilkub kīndiō mīen.

Lembe Rāndali.

Tuoimiji: K.Stalte.

Ulzāndaji: M.Stalte.

Adres: Mazirbē, Latvija.